

SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari

3-son (5-jild)

2025

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOIIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ 3 (5) – 2025

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

TOSHKENT-2025

BOSH MUHARRIR:

Isanova Feruza Tulqinovna

TAHRIR HAY'ATI:

07.00.00- TARIX FANLARI:

Yuldashev Anvar Ergashevich – tarix fanlari doktori, siyosiy fanlar nomzodi, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Mavlanov Uktam Maxmasabirovich – tarix fanlari doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Xazratkulov Abror – tarix fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti.

Tursunov Ravshan Normuratovich – tarix fanlari doktori, O'zbekiston Milliy Universiteti;

Xolikulov Axmadjon Boymahmatovich – tarix fanlari doktori, O'zbekiston Milliy Universiteti;

Gabrielyan Sofya Ivanovna – tarix fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston Milliy Universiteti.

Saidov Sarvar Atabullo o'g'li – katta ilmiy xodim, Imom Termiziy xalqaro ilmiy-tadqiqot markazi, ilmiy tadqiqotlar bo'limi.

08.00.00- IQTISODIYOT FANLARI:

Karlibayeva Raya Xojabayevna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Nasirxodjayeva Dilafruz Sabitxanovna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Ostonokulov Azamat Abdukarimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent moliya instituti;

Arabov Nurali Uralovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

Xudoyqulov Sadirdin Karimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Azizov Sherzod O'ktamovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Bojxona instituti;

Xojayev Azizxon Saidaloxonovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, Farg'ona politexnika instituti

Xolov Aktam Xatamovich – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Shadiyeva Dildora Xamidovna – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent v.b, Toshkent moliya instituti;

Shakarov Qulmat Ashirovich – iqtisodiyot fanlari

nomzodi, dotsent, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti

09.00.00- FALSAFA FANLARI:

Hakimov Nazar Hakimovich – falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Yaxshilikov Jo'raboy – falsafa fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

G'aybullayev Otabek Muhammadiyevich – falsafa fanlari doktori, professor, Samarqand davlat chet tillar instituti;

Saidova Kamola Uskanbayevna – falsafa fanlari doktori, "Tashkent International University of Education" xalqaro universiteti;

Hoshimxonov Mo'min – falsafa fanlari doktori, dotsent, Jizzax pedagogika instituti;

O'roqova Oysuluv Jamoliddinovna – falsafa fanlari doktori, dotsent, Andijon davlat tibbiyot instituti, Ijtimoiy-gumanitar fanlar kafedrasini mudiri;

Nosirxodjayeva Gulnora Abdukaxxarovna – falsafa fanlari nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Turdiyev Bexruz Sobirovich – falsafa fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent, Buxoro davlat universiteti.

10.00.00- FILOLOGIYA FANLARI:

Axmedov Oybek Saporbayevich – filologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Ko'chimov Shuxrat Norqizilovich – filologiya fanlari doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hasanov Shavkat Ahadovich – filologiya fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

Baxronova Dilrabo Keldiyorovna – filologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Mirsanov G'aybullo Qulmurodovich – filologiya fanlari doktori, professor, Samarqand davlat chet tillar instituti;

Salaxutdinova Musharraf Isamutdinovna – filologiya fanlari nomzodi, dotsent, Samarqand davlat universiteti;

Kuchkarov Raxman Urmanovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent v/b, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Yunusov Mansur Abdullayevich – filologiya fanlari nomzodi, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Saidov Ulugbek Aripovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi.

12.00.00- YURIDIK FANLAR:

Axmedshayeva Mavlyuda Axatovna – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Muxitdinova Firyuza Abdurashidovna – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Esanova Zamira Normurotovna – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan yurist, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hamroqulov Bahodir Mamasharifovich – yuridik fanlar doktori, professor v.b., Jahon iqtisodiyoti va diplomatiya universiteti;

Zulfiqorov Sherzod Xurramovich – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Jamoat xavfsizligi universiteti;

Xayitov Xushvaqt Saparbayevich – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Asadov Shavkat G'aybullayevich – yuridik fanlar doktori, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat boshqaruvi akademiyasi;

Ergashev Ikrom Abdurasulovich – yuridik fanlari doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Utemuratov Maxmut Ajimuratovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Saydullayev Shaxzod Alixanovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hakimov Komil Baxtiyarovich – yuridik fanlar doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Yusupov Sardorbek Baxodirovich – yuridik fanlar doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Amirov Zafar Aktamovich – yuridik fanlar doktori (PhD), O'zbekiston Respublikasi Sudyalari oliy kengashi huzuridagi Sudyalari oliy maktabi;

Jo'rayev Sherzod Yuldashevich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Babadjanov Atabek Davronbekovich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Normatov Bekzod Akrom o'g'li — yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Rahmatov Elyor Jumaboyevich — yuridik fanlar nomzodi, Toshkent davlat yuridik universiteti;

13.00.00- PEDAGOGIKA FANLARI:

Xashimova Dildarxon Urinboyevna – pedagogika fanlari doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Ibragimova Gulnora Xavazmatovna – pedagogika fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Zakirova Feruza Maxmudovna – pedagogika fanlari doktori, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti huzuridagi pedagogik kadrlarni qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish tarmoq markazi;

Kayumova Nasiba Ashurovna – pedagogika fanlari doktori, professor, Qarshi davlat universiteti;

Taylanova Shoxida Zayniyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent;

Jumaniyozova Muhayyo Tojiyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Ibraximov Sanjar Urunbayevich – pedagogika fanlari doktori, Iqtisodiyot va pedagogika universiteti;

Javliyeva Shaxnoza Baxodirovna – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), Samarqand davlat universiteti;

Bobomurotova Latofat Elmurodovna — pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), Samarqand davlat universiteti.

19.00.00- PSIXOLOGIYA FANLARI:

Karimova Vasila Mamanosirovna – psixologiya fanlari doktori, professor, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Hayitov Oybek Eshboyevich – Jismoniy tarbiya va sport bo'yicha mutaxassislarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish instituti, psixologiya fanlari doktori, professor

Umarova Navbahor Shokirovna– psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti, Amaliy psixologiyasi kafedrasi mudiri;

Atabayeva Nargis Batirovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Shamshetova Anjim Karamaddinovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Qodirov Obid Safarovich – psixologiya fanlari doktori (PhD), Samarkand viloyat IIB Tibbiyot bo'limi psixologik xizmat boshlig'i.

22.00.00- SOTSILOGIYA FANLARI:

Latipova Nodira Muxtarjanovna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri;

Seitov Azamat Po'latovich – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston milliy universiteti;

Sodiqova Shohida Marxaboyevna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston xalqaro islom akademiyasi.

23.00.00- SIYOSIY FANLAR

Nazarov Nasriddin Ataqulovich –siyosiy fanlar doktori, falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent arxitektura qurilish instituti;

Bo'tayev Usmonjon Xayrullayevich –siyosiy fanlar doktori, dotsent, O'zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri.

OAK Ro'yxati

Mazkur jurnal Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi Rayosatining 2022-yil 30-noyabrda 327/5-son qarori bilan tarix, iqtisodiyot, falsafa, filologiya, yuridik va pedagogika fanlari bo'yicha ilmiy darajalar yuzasidan dissertatsiyalar asosiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan.

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro'yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
mas'uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog'och ko'chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog'lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).

MUNDARIJA

07.00.00 – TARIX FANLARI

<i>Mansurov Ulug'bek Umarovich</i> FARG'ONA VODIYSI SHAHARLARIDA TIBBIYOT TIZIMIDAGI O'ZGARISHLAR (1917-1990-YILLAR)	12-20
<i>Yuldashev Ulugbek Kadirjanovich</i> O'ZBEKISTONDA PROFESSIONAL TA'LIM BOSQICHIDA DUAL TA'LIM SHAKLINING JORIY QILINISHI TARIXI	21-27
<i>Bobobekova Nargiza Ismatullayeva</i> JIZZAX VILOYATI SOG'LIQNI SAQLASH TIZIMI FAOLIYATI TARIXI (XIX ASR IKKINCHI YARMI - XX ASR BOSHLARI)	28-33
<i>Esanova Nilufar</i> MUSTAQILLIK YILLARIDA O'ZBEKISTONNING YENGIL SANOAT SOHASINI RIVOJLANTIRISHDA XORIJIY MAMLAKATLAR BILAN HAMKORLIGI	34-37
<i>Tursunov Bekzot Yandashevich</i> QO'QON XONLIGI QO'SHININING QUROL-ASLAHALARIGA OID	38-45
<i>Давлетмуратов Куралбай Хожамуратович</i> АНТИЧНЫЕ И СРЕДНЕВЕКОВЫЕ ЗООМОРФНЫЕ МЕТАЛЛИЧЕСКИЕ ИЗДЕЛИЯ ХОРЕЗМА	46-52
<i>Raximov Bektosh, Tashmuradov Umidbek</i> AMIR TEMUR VA TEMURIYLAR DAVRIDA TASHQI DIPLOMATIK ALOQALARNING DAVLAT SIYOSIY TARAQQIYOTIDAGI AHAMIYATI	53-57
<i>Otaxanov Alisher Mamadaliyevich</i> TEMURIY MALIKALARNING ILM-FAN VA IJTIMOIIY TARAQQIYOTGA QO'SHGAN HISSALAR	58-64
<i>Xakimov Ravshan Raimovich</i> MIRZACHO'LNING ETNOEKOLOGIK MUAMMOLARI	65-74
<i>Ergashev Jahongir Yunus o'g'li</i> TURK XOQONLIGINING BOSHQARUVIDA IMPERIYACHILIK XUSUSIYATLARINING O'ZIGA XOS JIHATLARI	75-82

08.00.00 – IQTISODIYOT FANLARI

<i>Gabriel Ayodeji Ogunmola</i> ЦИФРОВОЙ ДИВИДЕНД: ИЗУЧЕНИЕ ПОТЕНЦИАЛА ЦИФРОВОЙ ТРАНСФОРМАЦИИ ДЛЯ УСТОЙЧИВОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ В УЗБЕКИСТАНЕ	83-96
<i>Abdullayev Altinbek Yangibayevich</i> KORXONANING KOMPLEKS ISHLAB CHIQUARISH XARAJATLARI VA QO'SHIMCHA MAHSULOT ISHLAB CHIQUARISH HISOBINI YURITISHNING USLUBIY ASOSLARINI TAKOMILLASHTIRISH	97-113
<i>Komolov Odiljon Sayfidinovich</i> KREDIT TASHKILOTLARINI SOLIQQA TORTISH AMALIYOTINING TAHLILI	114-123

<i>Shaislamova Nargiza Kabilovna</i> MAMLUKAT IQTISODIYOTI BARQARORLIGINI TA'MINLASHDA QAYTA TIKLANUVCHI ENERGIYA MANBALARINING ROLI	124-134
<i>Qo'chqarov Baxtiyor Xoshimjanovich</i> KICHIK BIZNES SUBYEKTLARINING AYLANMA MABLAG'LARINI SHAKLLANTIRISH VA UNDAN SAMARALI FOYDALANISH USULLARI	135-147
<i>Abdimurodov Baxrom, Abdimurodov Bahodir</i> AKSIYADORLIK JAMIYATLARIDA XODIMLARGA HAQ TO'LANADIGAN HAR YILGI MEHNAT TA'TILINI RASMIYLASHTIRISHNI TAKOMILLASHTIRISH	148-152
<i>Matkarimov Inomjon, Yuldashbayev Azizullo</i> BARQAROR RIVOJLANISH VA YASHIL IQTISODIYOTGA O'TISH	153-158
<i>Исламмутидинова Дина Файзрахмановна</i> ТРАНСФОРМАЦИЯ ОРГАНИЗАЦИОННО-ЭКОНОМИЧЕСКОЙ СИСТЕМЫ КОНЕВОДСТВА В УСЛОВИЯХ СОВРЕМЕННОГО РАЗВИТИЯ ЭКОНОМИКИ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАНИ	159-166
<i>Ravshanov Zaxiriddin Ibragimovich</i> OVQATLANISH XIZMATLARI SOHASIDA DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIGINI RIVOJLANTIRISH BORASIDA TAVSIYALAR	167-176
<i>Джуманиязов Уббинияз Исмайл улы</i> ПРИМЕНЕНИЕ ИСКУССТВЕННОГО ИНТЕЛЛЕКТА В СЕЛЬСКОМ ХОЗЯЙСТВЕ КИТАЯ	177-183
<i>To'lov Ulu'bek Toshmamatovich</i> YERLARNI BAHOLASH VA SOLIQQA TORTISHNING METODOLOGIK ASOSLARINI TAKOMILLASHTIRISH	184-193
09.00.00 – FALSAFA FANLARI	
<i>Xolmirzaev Xurshid Nakibillaevich,</i> IJTIMOIY-KASBIY FAOLIYAT JARAYONIDA SUN'IY INTELLEKTNING INSON SALOHİYATIGA TA'SIRI	194-200
<i>Tashanov Abduxoliq</i> QADIMGI SHARQ MANBALARIDA INSON BUZG'UNCHILIGI HAQIDAGI QARASHLAR ...	201-206
<i>Muhamedov Asror Asadovich</i> UCHINCHI RENESSANS POYDEVORINI YARATISHDA YUSUF XOS HOJIB FALSAFIY MEROSIDAN FOYDALANISH	207-213
<i>Жумаева Шахло Суюновна</i> ВОПРОС НРАВСТВЕННОГО СОВЕРШЕНСТВА В УЧЕНИИ АХМАДА ЯССАВИ	214-219
<i>Eshonqulov Laziz Norqobul o'g'li</i> HAJVIYLIKNING PSIXOLOGIK IJTIMOIY-MADANIY VA ESTETIK XUSUSIYATI	220-224
<i>G'ulomov Zuxriddin Baxromjon o'g'li</i> AXBOROTLASHGAN JAMIYATDA YOLG'ON AXABOROTLARNING MAZMUN-MOHİYATI VA KONSEPTUAL ASOSLARI	225-231
<i>Xaitov Lazizbek Azamatovich</i> HAKIM TERMIZIYNING FALSAFIY TA'LIMOTI	232-236

<i>Ortiqov Shahriddin</i> SHAXS ESTETIK ONGI VA MADANIYATNI SHAKLLANTIRISHDA TEATR SAN'ATINING O'RNI	237-241
<i>Toshboboeva Munavar</i> IJTIMOIY-MA'NAVIY MUHIT BARQARORLIGIDA XOTIN-QIZLARNING ISHTIROKI	242-248
<i>Murotov Elyor Narzillo o'g'li</i> YANGI O'ZBEKISTONNING TARAQQIYOT STRATEGIYALARINING UZVIYLIGI VA FALSAFIY TAHLILI	249-255
<i>Soipova Mavjuda Karimjanovna</i> FAZL IBN AHMAD TA'LIMOTIDA NUR VA HARAKAT MASALASI	256-260
<i>Ashurova Xurshida Sag'dullaevna</i> HOJI MUIN ZAMONDOSHI SHOKIR MUXTORINING HAYOTI VA FAOLIYATI HAQIDAGI QARASHLARI	261-264
<i>Karimov Anvarjon Lutfilloyevich</i> IBN SINO FALSAFIY MEROSIDA AXLOQI MASALASI	265-269
<i>Shakambarov Abdurashid Abdujabbarovich</i> MA'NAVIY MARGINALLASHUV DAN HIMOYALANISHDA XORIY TAJRIBASI	270-275
<i>Samadov Jonmurod</i> JALOLIDDIN RUMIY GNOSEOLOGIASINING ZAMONAVIY TAHLILI	276-280
<i>Barnoev Sanjar Qurbonovich</i> YUSUF HAMADONIYNING INSON VA KOINOT UYG'UNLIGIGA OID TA'LIMOTIDA ME'YOR MASALALARI	281-286
<i>Ярлакабов Джамшид Мамасултонович</i> СВОБОДА И НЕОБХОДИМОСТЬ КАК ВЕКТОРЫ РАЗВИТИЯ ГЛОБАЛЬНОГО ОБЩЕСТВА: РЕАЛИИ И ПЕРСПЕКТИВЫ	287-291
10.00.00 – FILOLOGIYA FANLARI	
<i>Isanova Feruza Tulqinovna</i> INGLIZ VA O'ZBEK TILLARIDA XALQARO HUQUQ SOHASIGA OID LEKSIK BIRLIKLARNING SINXRON TAHLILI	292-297
<i>Xayrullayeva Shahzoda Farhod qizi</i> O'ZBEK VA INGLIZ TILLARIDA SALBIY VA IJOBIY HIS TUYG'ULARNI LINGVOKULTUROLOGIK TAHLILI	298-303
<i>Tadjiyeva Mastura, Umarxonova Dilafruz</i> INGLIZ VA O'ZBEK MAQOLLARIDA "BOYLIK" VA "FAQIRLIK" KONSEPTLARINING AKSIOLINGVISTIK TAHLILI	304-308
<i>Sharipova Nilufar Shaxrillo qizi</i> ZAMONAVIY DUNYO ADABIYOTIDA XALQ KULGISI ASOSIDA KELIB CHIQQAN YANGI BADIY SHAKLLAR	309-312
<i>Ochilova Gulnoza Farxod qizi</i> NUTQ BIRLIKLARI MASALASINING UMUMIY TILSHUNOSLIKDAGI TALQINI	313-316
<i>Alqarov Nazarbek Alisher o'g'li</i> IT MOTIVINING DUNYO VA O'ZBEK ADABIYOTSHUNOSLIGIDA O'RGANILISHI	317-322

<i>Abdusalomov Firuz Abduxoliqovich</i> HARBIY DISKURSDA BUYRUQNING VOQELANISHI	323-329
<i>Ruzmatova Gulnara Kulmamatovna</i> STYLISTIC AND LINGUACULTUROLOGICAL FEATURES OF IMPLICATURES IN ENGLISH AND UZBEK ANECDOTES	330-333
<i>Safarova Farida, Toshkulova Madinabonu</i> THE STUDY OF TEXT LINGUISTIC	334-337
<i>Amonova Dilshoda Azamat qizi</i> ADABIYOTDA BADIY OBRAZ TUSHUNCHASI VA UNING XUSUSIYATLARI (DEN BRAUNNING "DA VINCHI SIRI" ROMANI MISOLIDA)	338-343
<i>Sultonova Gulchehra Xusanovna</i> INGLIZ VA O'ZBEK TILI NAMUNASI SIFATIDA AFORIZMLARNING MADANIY VA FALSAFIY JIHATLARI	344-348
<i>Makhmudova Mutabar Dustmukhammad kizi,</i> CAUSES OF STEREOTYPE OCCURRENCE	349-353
<i>Sadullaeva Matlyuba Akhrorovna,</i> NUMERIC MYSTERIES: THE ROLE OF NUMBERS AND SYMBOLISM IN "THE DA VINCI CODE"	354-359
<i>Khusenova Shosura Toshtemirovna,</i> DOCTORS' ATTITUDES TOWARD LEARNING ENGLISH: A NEEDS ANALYSIS REPORT	360-363
<i>Mamajanova G'uncha, Shakirova Saida</i> EKVIVALENTLIK VA TAFOVUT MEZONLARI ASOSIDA O'ZBEK VA INGLIZ METAFORALARINING QIYOSIY TAHLILI	364-368
<i>Saydullayeva Dilrabo Ilxom qizi</i> SODIQIY AFSHORNING "MAJMA UL-HAVAS" TAZKIRASI VA UNING O'ZBEK TAZKIRASHUNOSLIGIDAGI AHAMIYATI	369-372

12.00.00 - YURIDIK FANLAR

<i>Нурпеисов Еркеш, Ибраева Алуа, Сманова Акмарал</i> КОНСТИТУЦИОННОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ ТРИАДЫ В ИСТОРИЧЕСКОМ ВЫБОРЕ КАЗАХСТАНА	373-379
<i>Камалов Мансурхон Мухтарович</i> К ВОПРОСУ О КОНФЛИКТЕ ИНТЕРЕСОВ В КОРПОРАТИВНЫХ ОТНОШЕНИЯХ	380-385
<i>Komilov Avazbek Bokijonovich</i> QONUN BUZILISHI, UNING KELIB CHIQISH SABABLARI VA BUNGA IMKONIYAT YARATIB BERAYOTGAN SHART-SHAROITLARNI BARTARAF ETISH TO'G'RISIDAGI PROKUROR TAQDIMNOMASINING MAZMUNI VA UNGA QO'YILGAN TALABLAR	386-394
<i>Xolov Utkir Shomurodovich,</i> QONUNYIY KUCHGA KIRGAN SUD Hujjatlari Yangi Ochilgan HOLATLAR BO'YICHA QAYTA KO'RISHNING AYRIM MASALALARI	395-399
<i>Kuldoshev Ulug'bek Otabek o'g'li</i> KASB YUZASIDAN O'Z VAZIFALARINI LOZIM DARAJADA BAJARMASLIK VA XAVF OSTIDA QOLDIRISH JINOYATLARINING SUBYEKTI VA ULARNING FARQLI JIHATLARI	400-407

<i>Ибрагимова Сабина Эркиновна</i> К ВОПРОСУ О ДАЛЬНЕЙШЕЙ ИМПЛЕМЕНТАЦИИ МЕЖДУНАРОДНЫХ СТАНДАРТОВ ПРАВОСУДИЯ НА ДОСУДЕБНОЙ СТАДИИ, В УГОЛОВНО- ПРОЦЕССУАЛЬНОЕ ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВО РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН	408-413
<i>Avezov Dilshod Sadulayevich</i> MAHALLIY KENGASH DEPUTATINI CHAQIRIB OLISH MASALALARI VA UNING XUSUSIYATLARI	414-418
<i>Haydarov Jaloliddin Hamza o'g'li</i> VALYUTA QIMMATLIKLARINI QONUNGA XILOF RAVISHDA OLISH YOKI O'TKAZISH JINOYATINING PREDMETI TAHLILI	419-423
<i>Zairov Asadbek Sayfullo o'g'li</i> INKLYUZIV TA'LIMINI TAKOMILLASHTIRISHDA QONUNCHILIK BAZASINING ROLI	424-432
<i>Karimov Bekmurodjon Anvarjonovich</i> BMT INSON HUQUQLARI BO'YICHA SHARTNOMAVIY ORGANLARI TIZIMINI KUCHAYTIRISH	433-442
13.00.00 – PEDAGOGIKA FANLARI	
<i>Jumaniyozova Muhayyo Tojiyevna</i> ZAMONAVIY OLIY TA'LIMDA KREATIVLIKNI TASHXISLASH METODIKALARINI QO'LLASHNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	443-449
<i>Raxmatov Otabek Urinbosarovich</i> "JISMONIY TARBIYA VA SPORT PEDAGOGIKASI" FANINING BO'LAJAK JISMONIY TARBIYA VA SPORT FAOLIYATI MUTAXASSISLARINI TAYYORLASHDAGI AHAMIYATI	450-455
<i>Xamroyev Samijon Salimovich</i> SPORT TO'GARAGI MAHG'ULOTLARIGA TALABALAR QIZIQISHLARINI SHAKLLANTIRISHDA UZLUKSIZLIKNI TA'MINLASH VOSITALARI	456-461
<i>Berdiyeva Nilufar Ibodullayevna</i> TALABALARDA INSHONING MAZMUNII- MANTIQUIY BAYON QILINISHIGA DOIR BILIM, KO'NIKMA VA MALAKALARNI SHAKLLANTIRISH	462-467
<i>Ortiqov Bekruh Baxodir o'g'li</i> ZAMONAVIY VOLEYBOLCHILARNING JISMONIY TAYYORGARLIGI VA BIOMEXANIK XUSUSIYATLARI HAMDA SAMARADORLIKKA TA'SIRI	468-472
<i>Jumayeva Xulkarxon Muxammadjonovna</i> TALABALARNI INVARIANTIV VA VARIATIV TAHDIDLARDAN HIMOYALASHNING PEDAGOGIK STRATEGIYASI	473-480
<i>Avliyaqulov Tolib Xolmurodovich,</i> TALABALAR KASBIY-AXLOQIY TAYYORGARLIGIGA QADRIYATLARGA ASOSLANGAN YONDASHUV	481-486
<i>O'tashev Xasan Nematullayevich</i> OLIIY TA'LIM MUASSASASIDA SPORT ISHLARINING USTUVOR VAZIFASI SIFATIDA SPORT MADANIYATINI SHAKLLANTIRISHNING MUHIM JIHALTLARI	487-492
<i>Axmadjanov Doniyor Baxtiyor o'g'li</i> BO'LAJAK TARIX O'QITUVCHISINING AXLOQIY YETAKCHILIGI VA KASBIY FAZILATLARI	493-500

<i>Mengliyev Bobur Normamatovich</i> O'QITUVCHILARNI PEDAGOGIK KOMPETENTLIGINI TAHLIL QILISH USULLARI	501-507
<i>Gafforov Alisher Xolmurodovich</i> PROFESSIONAL TA'LIM MUASSASALARI RAQAMLI TA'LIM RESURLARINI LOYIHALASH, TIZIMLASHTIRISH VA UNING MAZMUNI	508-518
<i>Qurbonova Bonu Quvondiq qizi</i> BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARINI KITOBGA QIZIQTIRISH: SAMARALI USULLAR VA ZAMONAVIY YONDASHUVLAR	519-524
<i>Zubaydullayev O'ktam Raim o'g'li</i> O'QUVCHI SHAXSINI SHAKLLANTIRISHDA SAN'ATNING O'RNI	525-529
<i>Raximov Nurillo Narzullaevish</i> BO'LAJAK MUSIQA O'QITUVCHISINI KASBIY-PEDAGOGIK FAOLIYATGA TAYYORLASH: MUAMMO VA YECHIMLAR	530-538
<i>Ergashova Munisa Hoshim qizi</i> MUSTAQIL TA'LIMNI O'YINLAR ORQALI TASHKIL ETISH	539-543
<i>Nuriddinova Madina, Nuriddinov Muhriddin</i> USING WIKI-TECHNOLOGY TO IMPROVE STUDENTS' WRITING COMPETENCE	544-552
<i>Kalekeeva Sarbinaz Turkmenbaevna,</i> O'QUVCHILARNING MANTIQUIY FIKRLASHINI RIVOJLANTIRISHGA QARATILGAN ZAMONAVIY YONDASHUVLAR	553-560
<i>Nasriddinova Hulkar Komiljonovna,</i> RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNING BOSHLANG'ICH SINFLAR MATEMATIKA TA'LIMIDA QO'LLANILISHI IMKONIYATLARI	561-565
<i>Evatov Saminjon Sobirovich</i> JAMOAVIY FAOLIYATNI TASHKEL ETISH ASOSIDA O'QUVCHILARNING KOMMUNIKATIV QOBILIYATINI RIVOJLANTIRISH	566-572
<i>Samatova Shohsanam Xolmuhammad qizi</i> BO'LAJAK O'QITUVCHILARDA KOGNITIV YONDASHUV ASOSIDA TIZIMLI FIKRLASHNI SHAKLLANTIRISH TAMOYILLARI	573-577
<i>Idrisov Mironshoh Ilyos o'g'li</i> TALABALARNI JISMONIY TARBIYA, SPORT VA TURIZM VOSITALARI BILAN SOG'LOMLASHTIRISH TIZIMINI SHAKLLANTIRISH MUAMMOLARI	578-582
<i>Nasriddinova Nilufar Shuxrat qizi</i> 1-SINF ONA TILI DARSLARIDA INNOVATSION TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISHNING INTENSIVLIGINI TA'MINLASH METODIKASI	583-587
<i>Yavkochdiyeva Dilafruz</i> TALABALARNI PEDAGOGIK KASBIY FAOLIYATGA TAYYORLASHDA "STAATE" INNOVATSION TEXNOLOGIYASIDAN FOYDALANISH	588-593

Received: 16 February 2025

Accepted: 5 March 2025

Published: 20 March 2025

Article / Original Paper

PRINCIPLES OF DEVELOPING SYSTEMATIC THINKING IN FUTURE TEACHERS BASED ON A COGNITIVE APPROACH

Samatova Shokhsanam Kholmukhammad kizi

Termez State University

Doctoral student of the department of "Pedagogy and Social Work"

E-mail: Samadovashohsanam71@mail.com

Abstract. This article analyzes the principles of developing systemic thinking skills in future teachers based on a cognitive approach. The components of systemic thinking skills are examined from the perspective of scientific education and education for sustainable development, highlighting their significance in the learning process. The study identified 12 fundamental systemic thinking skills and substantiated the need for future teachers to master them. These principles contribute to the development of a systematic and integrative approach in the pedagogical process.

Keywords: systemic thinking, cognitive approach, pedagogical process, future teachers, education for sustainable development, integrative approach, teaching methodology.

BO'LAJAK O'QITUVCHILARDA KOGNITIV YONDASHUV ASOSIDA TIZIMLI FIKRLASHNI SHAKLLANTIRISH TAMOYILLARI

Samatova Shohsanam Xolmuhammad qizi

Termiz davlat universiteti

"Pedagogika va ijtimoiy ish" kafedrası tayanch doktoranti

Annotatsiya. Mazkur maqolada bo'lajak o'qituvchilarda tizimli fikrlash ko'nikmalarini shakllantirish tamoyillari kognitiv yondashuv asosida tahlil qilinadi. Tizimli fikrlash ko'nikmalarining tarkibiy qismlari fan ta'limi va barqaror rivojlanish ta'limi nuqtai nazaridan o'rganilib, ularning o'qitish jarayonidagi ahamiyati yoritilgan. Tadqiqot davomida tizimli fikrlashning 12 ta asosiy ko'nikmasi aniqlanib, ularning bo'lajak pedagoglar tomonidan egallanishi zarurligi asoslab berilgan. Ushbu tamoyillar pedagogik jarayonda tizimli va integrativ yondashuvni rivojlantirishga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: tizimli fikrlash, kognitiv yondashuv, pedagogik jarayon, bo'lajak o'qituvchilar, barqaror rivojlanish ta'limi, integrativ yondashuv, ta'lim metodologiyasi.

DOI: <https://doi.org/10.47390/SPR1342V5I3Y2025N86>

Kirish. Zamonaviy ta'lim tizimida bo'lajak o'qituvchilarning nafaqat fanga oid bilimlarni egallashi, balki murakkab muammolarni anglab, ularga tizimli yondashish qobiliyatini shakllantirish ham muhim ahamiyat kasb etadi. Ayniqsa, barqaror rivojlanish ta'limi doirasida tizimli fikrlash ko'nikmalariga ega bo'lish nafaqat pedagogik jarayon samaradorligini oshiradi, balki o'quvchilarning ilmiy va mantiqiy tafakkurini rivojlantirishga xizmat qiladi [13].

Mazkur maqolada kognitiv yondashuv asosida bo'lajak o'qituvchilarda tizimli fikrlashni shakllantirish tamoyillari tahlil qilinadi. Tizimli fikrlashning tarkibiy qismlari, ularning o'qitish jarayonidagi o'rni va amaliy ahamiyati yoritilib, tizimli va integrativ yondashuvning pedagogik jarayondagi roli asoslanadi. Tadqiqot davomida tizimli fikrlashning 12 ta asosiy ko'nikmasi

aniqlanib, ularning bo'lajak pedagoglar tomonidan egallanishi zarurligi ilmiy jihatdan asoslab beriladi. Ushbu tamoyillar kelajak avlod o'qituvchilarining ilmiy-nazariy saviyasini oshirish bilan birga, ta'lim jarayonida innovatsion usullardan samarali foydalanish imkoniyatini ham kengaytiradi.

Adabiyotlar tahlili va metodologiya. Ushbu tadqiqotda tizimli fikrlash ko'nikmalarining tarkibiy qismlari fan ta'limi va barqaror rivojlanish ta'limi (BRT) bo'yicha batafsil adabiyotlarni o'rganish orqali aniqlandi va tizimli fikrlash ko'nikmalari quyidagi bosqichlar asosida belgilandi:

- a) Tegishli adabiyotlar asosida tarkibiy qismlarni dastlabki aniqlash ([2]; [6]; [11]; [12]),
- b) Dastlabki ta'riflar bo'yicha mutaxassislar fikrlarini olish
- c) Tabiiy fanlar o'qituvchisining BRT o'qituvchisi bo'lishi uchun zarur bo'lgan tizimli fikrlash tarkibiy qismlarini aniqlash.

Muhokama. Natijada tizimli fikrlashning murakkab va ko'p qirrali xususiyatini aks ettiruvchi 12 ta tizimli fikrlash ko'nikmasi aniqlandi.

STS-1. Barqarorlikning mazmuni va jihatlarini aniqlash: Atrof-muhit, iqtisodiyot va jamiyat o'rtasidagi munosabatlarni aniqlay olish, kelajak haqida fikrlash, tenglik, xilma-xillik (biologik, ijtimoiy, iqtisodiy, madaniy va diniy), hayot sifati va adolat tushunchalarini anglash [9].

STS-2. Tabiatni tizim sifatida ko'rish: Tabiatga barcha tarkibiy qismlarni hisobga olgan holda yaxlit tizim sifatida qaray olish. Bu ko'nikma integral ekologiya va tabiatga mexanistik yoki yaxlit qarash xususiyatlari bilan bog'liq [6].

STS-3. Tizimning tarkibiy qismlarini aniqlash: Tizimdagi tarkibiy qismlarni aniqlay olish [3]. Bu tizim tabiiy, ijtimoiy yoki iqtisodiy bo'lishi mumkin.

STS-4. Barqarorlik jihatlarini o'rtasidagi o'zaro bog'liqlikni tahlil qilish: Muammolarning sabablari va oqibatlarini hisobga olgan holda barqarorlikning ijtimoiy, iqtisodiy va ekologik jihatlarini o'rtasidagi o'zaro bog'liqlikni tahlil qila olish [10; 409-442].

STS-5. Tizimdagi yashirin o'lchamlarni aniqlash: Yuzada ko'rinmaydigan qonuniyatlar va munosabatlarni aniqlay olish [3; 1253-1280].

STS-6. Tizimdagi o'z mas'uliyatini anglash: Tizimdagi shaxsiy rolini tushunish va kundalik hayotda qabul qilingan qarorlar uchun javobgarlikni o'z zimmasiga olish [11; 12].

STS-7. O'tmish, hozirgi va kelajakdagi harakatlar o'rtasidagi bog'liqlikni hisobga olish: O'tmish tajribalaridan saboq chiqarish va bu tajribalarning natijalarini kelajak uchun ko'rib chiqish. Shaxslar o'tmish, hozirgi va kelajakdagi harakatlar o'rtasida aloqa o'rnata olishlari kerak [2; Sterling, 2005; BMT YEIK, 2011].

STS-8. Tizimning davriy tabiatini anglash: Tabiatdagi davriy jarayonlarda ishlaydigan tizimlarni tushuna olish [2].

STS-9. Boshqa odamlar bilan hamdardlikni rivojlantirish: Muammolarni boshqa odamlarning nuqtai nazaridan ko'ra olish va ularning ehtiyojlari yoki xatti-harakatlarining sabablarini tushunish [11].

STS-10. Noinsoniy mavjudotlarga nisbatan hamdardlikni rivojlantirish: Noinsoniy mavjudotlarga nisbatan hamdardlikni his qila olish. Tabiat dunyosi bilan bog'liqlikni his etish; his-tuyg'ular va hayrat hissini rivojlantirish [11].

STS-11. Joy hissini rivojlantirish: joyni murakkab va ko'p qirrali nuqtai nazardan tavsiflash hamda biofizik, psixologik va ijtimoiy-madaniy jihatlar o'rtasidagi o'zaro bog'liqlikni anglash qobiliyati [1; 112-126 b]

STS-12. Tizimli fikrlash yondashuvini shaxsiy hayotga tatbiq etish: Barqarorlik uchun shaxsiy harakatlarni amalga oshirish qobiliyati. Harakatlarning o'ziga xos va o'zgaruvchan usullarini o'rganib, ularni shaxsiy hayotga singdirish [Sleurs, 2008].

Natijalar. Yuqorida ko'rsatilganidek, barqarorlikning mazmuni va jihatlarini aniqlash ko'nikmasi barqarorlikning tarkibiy qismlari (ijtimoiy, iqtisodiy va ekologik) asosida belgilandi.

Ushbu tarkibiy qismlar va ular o'rtasidagi munosabatlar BRT (Barqaror rivojlanish ta'limi)da muhim ahamiyatga ega bo'lib, tizimli fikrlashning asosiy masalalarini tashkil etadi [9; 12]. Tabiatni tizim sifatida ko'rish ko'nikmasi integral ekologiya yondashuvi asosida aniqlandi. Bu yondashuv madaniyatlar, xatti-harakatlar, tizimlar va shaxslarni o'z ichiga olgan holda ekologiya haqida keng qamrovli tushuncha beradi. Tabiatni tizim sifatida ko'rish, shuningdek, inson va tabiat o'rtasidagi o'zaro ta'sirni tabiiy tizimda yaxlit yoki mexanistik nuqtai nazardan tushunish bilan bog'liq [6]. Ushbu tadqiqotda ishtirokchilarga daraxt va ko'l kabi tabiiy tizimlar haqida savollar berildi, bu esa ularning tizimli tushunchalarini ochib berish uchun xizmat qildi. Tizimning tarkibiy qismlarini aniqlash ko'nikmasi O.Assaraf va N. Orionning tizimli fikrlash tizimidan olingan [2]. Bu tadqiqotda mazkur ko'nikma tabiiy, ijtimoiy yoki iqtisodiy tizimdagi tarkibiy qismlarni aniqlashga qaratilgan. Barqarorlik jihatlar o'rtasidagi o'zaro bog'liqlikni tahlil qilish ko'nikmasi barqarorlikning ijtimoiy, iqtisodiy va ekologik jihatlar o'rtasidagi o'zaro aloqadorlikni anglatadi [10; 409-442]. Tizimning yashirin o'lchamlarini aniqlash ko'nikmasi ham O.Assaraf va N. Orion [2] ishidan olingan. Mualliflarning fikricha, tizimning yashirin o'lchamlarini tushunish dastlab ko'zga tashlanmaydigan qonuniyatlar va munosabatlarni anglash bilan bog'liq. Masalan, ba'zi muammolarning sabablari bir qarashda aniq bo'lmasa-da, iqlim o'zgarishi bilan bog'liq bo'lishi mumkin. Oltinchi ko'nikma esa tizimning bir qismi ekanligini anglash qobiliyatidir.

Tizimli fikrlovchilar o'zlarining shaxsiy qarorlari uchun mas'uliyatni zimmasiga olishi va bu qarorlarning global muammolarga ta'sirini anglashi lozim [11; 12]. Bundan tashqari, ular o'tmish, hozirgi va kelajak voqealari o'rtasidagi aloqadorlikni hisobga olishlari kerak. Yuqorida keltirilgan yettinchi ko'nikma O.Assaraf va N. Orion tizimiga ham aloqador.

Tizimli fikrlovchilar hozirgi va o'tmish tajribalarini inobatga olib, kelajak uchun qarorlar qabul qilishlari lozim [2;]. Sakkizinchi ko'nikma esa tizimning davriyligini tushunish sifatida tavsiflanadi. Bu ko'nikma tabiatdagi siklik jarayonlarni va ekologik tamoyillarni, shuningdek, simbiotik tarmoqlarni anglashni nazarda tutadi [2; 1-43 b; 12]. Yuqoridagi to'qqizinchi va o'ninchi ko'nikmalar empatiya ko'nikmalaridir. Boshqa insonlarga nisbatan hamdardlikni rivojlantirish ESDda muhim ko'nikma hisoblanadi va tizimli fikrlash odamlarga boshqalarga nisbatan hamdardlikni shakllantirish imkonini beradi [11].

Bundan tashqari, noinsoniy mavjudotlarga hamdardlik uyg'otish va tabiat bilan aloqa o'rnatish dunyodagi o'zaro bog'liqliklarni tushunish uchun muhimdir [11]. Shu bois, ushbu tadqiqotda noinsoniy mavjudotlarga empatiyani rivojlantirish ham tizimli fikrlash ko'nikmasi sifatida belgilandi. Ushbu tadqiqotdagi so'nggi tizimli fikrlash ko'nikmalari joy tuyg'usini rivojlantirish va tizimli fikrlash nuqtai nazarini shaxsiy hayotga tatbiq etishdir. Joy hissi joyni biofizik, siyosiy, psixologik va ijtimoiy-madaniy jihatlarini o'z ichiga olgan holda tavsiflashni anglatadi. Tizimli fikrlash nuqtai nazarini shaxsiy hayotga tatbiq etish barqarorlikka

yo'naltirilgan o'zgaruvchan harakatlarni o'rganish va ularni kundalik hayotga singdirishni nazarda tutadi. W. Sleurs barqarorlik harakatlarini o'zgarishlarga yo'naltirilgan faoliyat va mazmunli loyihalarda ishtirok etish sifatida ta'riflaydi [11]. Tizimli fikrlash insonlarga mahalliy va global miqyosda barqaror tarzda tushunish va harakat qilishga yordam beradi.

Umuman olganda, tizimli fikrlash quyidagi tamoyillar bilan tavsiflanadi:

- “keng qamrovli manzara”ni ko'ra bilish;
- qisqa va uzoq muddatli istiqbollarni muvozanatlash;
- tizimlarning dinamik, murakkab va o'zaro bog'liq xususiyatlarini tan olish;
- o'lchanadigan va o'lchanmaydigan omillarni hisobga olish;
- barchamiz o'zimiz faoliyat yuritayotgan tizimlarning bir qismi ekanligimizni va biz bu

tizimlarga ta'sir ko'rsatish barobarida ularning ta'siriga ham uchrayotganimizni yodda tutish.

Xulosa. Mazkur tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, bo'lajak o'qituvchilarda tizimli fikrlash ko'nikmalarini shakllantirish zamonaviy pedagogik jarayonning muhim tarkibiy qismi hisoblanadi. Tizimli fikrlash nafaqat o'qituvchilarning o'z fanini chuqur tushunishiga, balki murakkab muammolarni tahlil qilish, sabab-oqibat bog'liqliklarini anglash va innovatsion yondashuvlarni ishlab chiqishiga yordam beradi [4; 610-617 b].

Tadqiqot davomida tizimli fikrlashning 12 ta asosiy ko'nikmasi aniqlanib, ularning ta'lim jarayonidagi ahamiyati ilmiy asoslangan holda yoritildi. Ushbu tamoyillar o'qitish jarayonida integrativ va kognitiv yondashuvlarni rivojlantirishga, shuningdek, barqaror rivojlanish ta'limini samarali tatbiq etishga xizmat qiladi.

Shuningdek, tadqiqot natijalari o'qituvchilarni tayyorlash tizimini yanada takomillashtirish zaruratini ko'rsatadi. Xususan, o'qituvchilar uchun metodik materiallar ishlab chiqish, tizimli fikrlashni rivojlantirishga yo'naltirilgan maxsus kurslarni tashkil etish va amaliy mashg'ulotlar orqali bu ko'nikmalarni mustahkamlash muhim vazifalardan biri ekanligi aniqlangan.

Umuman olganda, tizimli fikrlashning rivojlanishi nafaqat pedagogik jarayonga, balki kelajakda jamiyat taraqqiyotiga ham ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Bo'lajak o'qituvchilar tizimli fikrlash ko'nikmalariga ega bo'lishlari orqali ta'limning innovatsion va samarali usullarini joriy etishga hamda o'quvchilarda tanqidiy tafakkurni shakllantirishga xizmat qiladi.

Adabiyotlar/Литература/References:

1. Ardoin, N. (2006). Toward an interdisciplinary understanding of place: Lessons for environmental education. *Canadian Journal of Environmental Education*, 11(1), 112–126.
2. Assaraf, O., & Orion, N. (2005). The development of system thinking skills in the context of earth system education. *Journal of Research in Science Teaching*, 42, 1–43.
3. Assaraf, O., & Orion, N. (2010). Four case studies six years later: Developing systems thinking skills in junior high school and sustaining them over time. *Journal of Research in Science Teaching*, 47(10), 1253–1280.
4. Axrorova U.X. Pedagogikada tizimli tahlil nazariyalari va konseptual g'oyalarning ahamiyati // NamDU Ilmiy axborotnomasi, 2022, 12-son, www.journal.namdu.uz ISSN: 2181-0427. -B. 610-617.
5. Bertalanffy, L. V. (1968). *General system theory: Foundations, development, applications*. New York, NY: Braziller.
6. Capra, F. (1999). *Ecoliteracy: The challenge for education in the next century*. Berkeley, California: Liverpool Schumacher Lectures, 20.

7. Masharipova N.R. (2023). O'quvchilarda tanqidiy fikrlashni shakllantirishning pedagogik omillari. Ilmiy anjumanlar, 4(22).
<https://ilmiyanjumanlar.uz/uploads/conferences/0016/4.22.pdf>
8. Maxamatova F.S. (2023). Bo'lajak o'qituvchilarning kreativ sifatlarini rivojlantirishning ilmiy-nazariy asoslari. Pedagogika va psixologiya, 2(41),112–126.
<https://ruslit.jdpu.uz/index.php/ppmedu/article/download/2941/2013/7418>.
9. McKeown, R. (2002). ESD toolkit. Retrieved from <http://www.esdtoolkit.org>
10. Nolet, V. (2009). Preparing sustainability literate teachers. The Teachers College Record, 111(2), 409–442
11. Sleurs, W. (2008). Competences for education for sustainable development (ESD) teachers. A framework to integrate ESD in the curriculum of teacher training institutes. Belgium: Comenius 2.1 Project.
12. Sterling, S. (2003). Whole systems thinking as a basis for paradigm change in education: Explorations in the context for sustainability (Unpublished doctoral dissertation). University of Bath, UK.
13. Шермухамедова Н. Фалсафа ва фан методологияси. –Тошкент: Университет, 2005. – 388 б.

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOYIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ 3 (5) – 2025

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro'yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
mas'uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog'och ko'chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog'lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).